

Бібліотека світової літератури для дітей у 100 томах

Серія перша * (Давня література)

Готфрід Август БЬОРГЕР

Дивовижні
Дпригоди
барона
фон Мюнхгаузена

Повість

Переклад з німецької

УДК 82-3
ББК 84-4
Б96

Бібліотека світової літератури для дітей у 100 томах “СВІТОВИД”
заснована 2004 року

Перекладено за виданням:

Des Freiherrn von Münchhausen einzig wahre Erlebnisse zu Wasser und zu Land, zu Pferd und zu Fuß, im Krieg und Frieden, in der Luft sowie in mehrerer Herren [...]. In diesem Jahre ganz neu verfaßt von Ihm selbst. [Verf.: Gottfried August Bürger]. Düsseldorf: Arnz, [1856].

Ілюстрації Оскара Геррфурта

Бьоргер Готфрід Август

Б96 Дивовижні пригоди барона фон Мюнхгавзена, розказані ним самим / Бьоргер Г.А. ; пер. з нім. та впорядкування Р. Матієва. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. — 136 с. — (Бібліотека світової літератури для дітей у 100 томах «Світовид». Серія перша. Давня література).

ISBN 966-692-283-5 (серія)

ISBN 978-966-10-3755-6

У ваших руках — веселі та захопливі оповідки невмирущого барона фон Мюнхгавзена. Зрозуміло, в історіях цього шановного добродія правди, м'яко кажучи, не так вже й багато, але ж (за висловом Дж. Бруно) як гарно все придумано!..

Крім того, хочемо подати читацькій аудиторії невідому і найповнішу версію “Дивовижних пригод барона фон Мюнхгавзена”. Дотепер були переклади тільки з російської, в кращому разі — з англійської. Настав час заповнити цю прогалину та ознайомити широкий загал з автентичними розповідями у перекладі з німецької. Думаємо, що це справедливо, адже легендарний барон за походженням був саме німцем.

**УДК 82-3
ББК 84-4**

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 966-692-283-5 (серія)
ISBN 978-966-10-3755-6

© Матієв Р., переклад, впорядкування, 2014
© Навчальна книга – Богдан, 2014

Подорож у Росію та Санкт-Петербург

Посеред зими я покинув свій дім, щоб здійснити подорож до Росії. Я цілком слушно вважав, що мороз та сніг допоможуть вельмишановним урядам цих країн, через які проїжджав, у їх щоденній турботі про своїх громадян, бо без додаткових витрат значно покращать стан доріг у північних регіонах Німеччини, Польщі, Курляндії¹ та Ліфляндії², котрі, за описами всіх мандрівників, перебувають у ще жалюгіднішому стані, аніж шляхи, що ведуть до храму чеснот.

У подорож я вирушив верхи, бо це найзручніший спосіб для мандрівок, якщо, звичайно, вершник та кінь почувуються якнайкраще. У такий спосіб зводиться нанівець мати *affaire d'honneur*³ з яким-небудь напрочуд люб'язним німецьким поштмайстром або ж плентатися ледь не в кожному корчму з її вічно спраглим поштарем. Я вдягнувся досить легко, про що почав жалкувати, коли чимраз далі й далі рухався в напрямку північного сходу.

Ви собі лише уявіть, як почувався в таку погану погоду, в таких суворих кліматичних умовах старий бідолаха, що напівнагим безпомічно лежав та трусився на пустинному сільському майдані десь у Польщі.

¹ Історична область на заході Латвії.

² Назва Латвії у складі Російської імперії до жовтневого перевороту 1917 р.

³ Дуель (франц.).

Мені від усього серця стало шкода сердегу. І хоча в самого зуб на зуб не попадав, усе ж накинув на нього свого плаща. Раптом з небес пролунав голос, який вихваляв цей вияв любові до ближнього: «Нехай мене, мій сину, дідько вхопить, але доброта твоя не залишиться без винагороди».

Я поклався на божественну волю та й поїхав далі, аж поки не спочило. Ніде — ані блисне: ні села, ні постійного двору, нікогісінько не чувати і нічого не видно. Усе було вкрите снігом, тож не знав куди їхати і куди йти.

Утомлений від поїздки верхи, я нарешті зліз з коня і прив'язав його до якогось дерев'яного гостряка, що стирчав зі снігу. Щоб убезпечитися в разі усіляких неприємних несподіванок, узяв мої пістолі і, тримаючи їх під рукою, влігся у сніг неподалік. Я заснув так солодко й міцно, що не розплющив очей, поки не настав ясний день.

Яким же було моє здивування, коли, прокинувшись, виявив, що лежу якраз серед села на церковному подвір'ї! Однак ніде не міг уздріти свого коня. Та ось чую звідкілясь понаді мною іржання. Коли ж підвів голову та подивився в тому напрямку, то виявилось, що мій кінь теліпається прив'язаним на флюгері у вигляді півня на одній із церковних веж. Я відразу зрозумів, що тут трапилося. Уночі село повністю замела хуртовина. А потім, коли погода різко змінилася та потепліло, я м'яко опускався разом зі снігом все нижче і нижче, аж поки той зовсім не розтанув.

П'ята морська пригода

Оскільки, панове, часу в нас більше ніж достатньо, маємо ж цілу нерозпочату пляшечку, то хочу вам розповісти про надзвичайно дивовижну оказію, яка трапилася за кілька місяців до мого останнього повернення в Європу.

Султан, котрому мене представили римський, російський, а також і французький імператорські послы, доручив вашому покірному слугі залагодити у Великому Каїрі надважливу справу, сутність якої назавжди має залишатися таємницею.

З країни я вирушив у подорож з великою помпезністю, тобто з чималою кількістю почту. По дорозі трапилася нагода збільшити кількість люду, що мене супроводжував, на п'ять осіб, проте з вельми корисними здібностями.

Отже, коли ми віддалилися від Константинополя лише на якихось кілька миль, то зауважили маленького миршавого чоловічка, котрий мчав полем з великою швидкістю, а на кожній нозі у нього висіло по п'ятдесят фунтів свинцю. Здивований побаченим, я гукнув до нього:

— Агов, друже, куди поспішаєш і навіщо такий тягар на ногах носиш?!

— Я саме з Відня, — відповів бігун. — Там служив у вельми приємних панів, а сьогодні покинув службу. Прямою до Константинополя, а потім поверну назад. А свинцю на ноги понавішував, бо квапитися

нікуди, отож таким чином хочу трохи повільніше йти. Мій вчитель у таких випадках завжди казав: «Moderata durant»¹.

Мені сподобався цей Асахаїл², тож запитав, чи не бажає піти до мене на службу. Незнайомець погодився.

Ми продовжили нашу мандрівку різними країнами та ще розмаїтнішими місцинами. Коли це бачу: неподалік дороги на гарненькому моріжку лежить якийсь чолові'яга і не ворухнеться, немов спить. Але він, виявляється, не спав — чоловік приклав вухо до землі та уважно наслухав щось у ній, так ніби хотів почути, про що перемовляються між собою в пеклі чорти.

— Агов, друже, що ти там слухаєш?

— Та то я так, знічев'я. Слухаю, як росте трава.

— І що, справді чуєш?

— Так, до найменших дрібниць.

— То йди до мене на службу, хто його знає, деколи треба і послухати за чимсь добряче.

Чоловік підхопився зі свого лужка та й рушив услід за нами. Пройшовши не так далеко, ми побачили на пагорбі мисливця, котрий, націлившись, стріляв у білий світ як у копіюку.

— Дай Боже щастя, стрільче-мисливче, а в що це ти стріляєш? Я ніякої звірини довкола не бачу.

— Ет, та я оце новеньку кухенройтерівську рушницю³ випробовую. Ось там, ген-ген на шпилі кате-

¹ Помірність надійніша (латин.).

² Небіж царя Давида (Старий Завіт), був знаний своєю швидкою ходюю.

³ Кухенройтер або Кухенрейтер – відома в усій Європі родина зброярів з Регенсбурга.

Той не міг утриматися від спокуси і наново пере-
клав її німецькою, на свій лад обробивши. Чому на-
ново? Распе був родом з Німеччини й оповіді баро-
на Мюнхгавзена, кажуть, чув власними вухами, бо
належав до товариства вельможі. Певні обставини
змусили Распе покинути Німеччину й емігрувати
до Англії. Там він, як уже було сказано вище, і ви-
дав свої «Неправдиві історії...»

Але повернімося до барона Мюнхгавзена та
Готфріда Августа Бьоргера. «Барон побрехеньок»
належить до роду Мюнхгавзенів. У той час, коли
жив барон, його знали не так уже й багато лю-
дей. На ту пору відомим був Мюнхгавзен інший:
прем'єр-міністр курфюрства Брауншвайг — Люне-
бург Герлах Адольф фон Мюнхгавзен. Ну а наш —
Карл Фрідріх — на правду служив у російській армії
і брав участь у російсько-турецьких війнах. Деякі
з описаних ним історій мають дійсне історичне
підґрунтя. Тобто з уст барона реальна історія по-
дається з точки зору його бачення. Однак, даруйте
мені, подібна «здатність» властива не тільки йому.
Звичайно, барона Мюнхгавзена можна назвати
брехуном, проте не забуваймо, що свої історії він
розповідав у веселому товаристві і, так би мовити,
«на вимогу». Іншими словами, барон змальовував
словами те, що від нього хотіли почути: оповідки
про надзвичайну силу, розум, швидко збагачен-
ня... Погодьтеся, такі байки продовжують оповіда-
ти й сьогодні, проте цілком офіційно та з набагато
більшою вигодою для себе.

Але не будемо відходити від теми. Отож Готфрід Август Бьорґер розширив перекази Распе, зберігши поділ оповідок на пригоди на суші та пригоди на морі. Крім того, він написав розповідь у стилі «Мандрів Гуллівера» — сатирично-фантастичного роману ірландського письменника Дж. Свіфта. Хоча переробок «Неправдивих історій...» ще було й було, проте версія Бьорґера, яка три роки після цього з'явилася доповненим та розширеним виданням, залишається і до сьогодні найбільш відомою. Її було перекладено багатьма мовами та чимало разів ілюстровано. Даний твір став настільки популярним, що Бьорґера довший час уважали його автором.

Ми ж мали на меті згадані тексти відтворити українською мовою якомога ближче до оригіналу і в повному обсязі.

Роман Матієв

Зміст

Подорож у Росію та Санкт-Петербург.....	3
Мисливські оповідки.....	10
Про собак та коней барона фон Мюнхгавзена.....	23
Пригоди барона фон Мюнхгавзена, яких він зазнав, воюючи з турками.....	29
Пригоди барона фон Мюнхгавзена під час його перебування в турецькому полоні. Повернення додому.....	41
Перша морська пригода.....	50
Друга морська пригода.....	59
Третя морська пригода.....	62
Четверта морська пригода.....	64
П'ята морська пригода.....	67
Шоста морська пригода.....	73
Сьома морська пригода разом з цілком достовірною історією життя одного з його знайомих, який починає оповідати після того, як барон пішов.....	80
Барон фон Мюнхгавзен продовжує свою оповідь.....	85
Восьма морська пригода.....	104
Дев'ята морська пригода.....	109
Десята морська пригода. Друга подорож на Місяць.....	112
Подорож навколо світу та інші дивовижні пригоди.....	117
Жив-був собі... Мюнхгавзен. <i>Післямова</i>	131

У серії "СВІТОВИД" вийшли у світ:

Берроуз Е.

Тарзан та його звірі. Тарзанів син.
Тарзан, годованець великих мавп

Бічер-Стоу Г. Хатина дядька Тома

Верн Ж.

Двадцять тисяч лье під водою
Діти капітана Гранта
П'ятнадцятирічний капітан
Таємничий острів

Гоголь М. Вечори на хуторі біля Диканьки. Тарас Бульба. Вій

Гомерова Іліада
Гомерова Одиссея

Грімм В. і Я. Казки для дітей та родини

Джованьйоли Р. Спартак

Діккенс Ч. Різдвяні повісті

Дюма О. Три мушкетери

Керрол Л. Алісині пригоди у Дивокраї. Аліса в Задзеркаллі

Кір Буличов. Селище

Купер Ф.

Останній із могікан
Піонери, або Біля витоків Саскуеханни
Звіробій
Слідопит

Рід Т.-М. Вершник без голови

Скотт В. Айвенго

Стругацький А., Стругацький Б.

Малюк. Пікнік на узбіччі. Хлопець із пекла

Твен Марк. Пригоди Тома Соєра. Пригоди Гекльберрі Фінна

Урсула Ле Гуїн. Чарівник Земномор'я

Літературно-художнє видання

Бібліотека світової літератури для дітей у 100 томах «Світовид»
заснована 2004 року. Серія перша. Давня література

БЬОРГЕР Готфрід Август

**ДИВОВИЖНІ ПРИГОДИ
БАРОНА ФОН МЮНХГАВЗЕНА,
РОЗКАЗАНІ НИМ САМИМ**

Переклад з німецької та впорядкування *Р. Матієва*

Головний редактор *Богдан Будний*
Літературний редактор *Петро Ктитор*
Обкладинка *Олега Кінала*
Технічний редактор *Оксана Чучук*
Верстка *Олени Захарійчук, Ірини Демків*

Підписано до друку 12.12.2013. Формат 84×108/32. Папір друкарський.
Гарнітура Georgia. Умовн. друк. арк. 7,14. Умовн. фарбо-відб. 7,14.

Видавництво «Навчальна книга — Богдан»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК №4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга — Богдан, просп. С. Бантери, 34а, м. Тернопіль, 46002
Навчальна книга — Богдан, а/с 529, 46008
тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48; 52-19-66
office@bohdan-books.com, www.bohdan-books.com

ISBN 9789661037556

9 789661 037556